

*Коберник Галина Іванівна, канд. пед. наук,
професор, завідувач кафедри теорії початкового
навчання УДПУ імені Павла Тичини*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА ЗАСАДАХ КООПЕРАЦІЇ.

Пошук продуктивних шляхів забезпечення якості вищої освіти та формування конкуренто-спроможного вчителя вимагає переосмислення досвіду соціально-професійної кооперації як необхідної умови розвитку здатності розв'язувати нестандартні проблеми і перспективи шкільної і позашкільної освіти. Становлення фахівця, який відповідає вимогам сучасного освітнього простору, насамперед, відбувається засобами колективної та групової взаємодії, а її ефективність лінійно пропорційна розвитку кооперативних умінь. В основі будь-якої кооперації, що базується на природному бажанні людей співпрацювати для досягнення загальних цілей, лежать узгодженість дій, взаємопосилення та обопільна користь.

Питаннями підвищення ефективності навчально-пізнавальної діяльності в умовах колективної, групової, індивідуальної роботи представлені в працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, І. Лернера, Х. Діймете та ін., зокрема кооперативними способами взаємодії: Р. Асадулін, С. Батишев, А. Біляєва, А. Вербицький, В. Дяченко, С. Ковальова та ін.

Про наявність проблеми формування у студентів кооперативних умінь свідчить суперечність між вимогами до сучасної професійної підготовки вчителя як організатора навчально-пізнавальної діяльності та соціальної взаємодії учасників освітнього процесу і рівнем готовності студентів до виконання виробничих функцій професійної діяльності.

Спілкування як вид діяльності і спілкування як взаємодія, що розглядаються А. Леонтьєвим як вид колективної діяльності, ближче до позицій Г. Андрєєвої, Л. Анциферової, а також Л. Виготського, який ще в 30-і

роки минулого століття прийшов до висновку, що спілкування є першим видом людської діяльності [1].

Проблеми сприйняття і розуміння людини людиною досить успішно розроблялися науковою школою А. Бодалева, представники якої відзначають гранично необхідну роль спілкування у формуванні багатьох важливих характеристик психічних процесів, станів і властивостей протягом всього життя людини [1]. На формування стійких характеристик, психічних властивостей особистості предметна діяльність і діяльність спілкування впливають сукупно, з різним ефектом залежно від їх співвідношення. На їх сукупний вплив звернув увагу А. Макаренко, підкреслюючи, що праця сама собою є виховально-нейтральним процесом. Вся справа в тому, як пов'язані між собою люди – учасники трудового процесу [2]. Досліджуючи питання закономірного виразу міжсуб'єктного, інтерактивного трактування трудової та іншої діяльності, Е. Габдушева зазначає, що феномен кооперації (від лат. «cooperatio» – працювати) як однієї з основних форм організації міжособистісної взаємодії характеризується об'єднанням зусиль учасників для досягнення спільної мети при розподілі функцій, ролей і обов'язків.

Поняття «кооперація» в психології розглядається і при вивченні взаємодії людей у групі, розподілу в ній функцій. А. Петровський вважає, що при класифікації груп слід визначати ступінь їх розвитку, враховуючи характер міжособистісних відносин, які формуються в залежності від ціннісно-орієнтаційної єдності групи (оптимальний збіг цілей, що зв'язують особистість, групу, суспільство) [3].

Серед основних типів кооперації як форми взаємодії Р. Нісбет виділяє наступні види кооперацій: 1) автоматичну, пов'язану на інстинктивно-біологічному рівні з стайною організацією, боротьбою за виживання і т.п.; 2) традиціональну, а спрямовується традиціями поколінь, що склалися, ритуалами, соціальними нормами; 3) спонтанну, що базується на відносинах дружельюбності, симпатії і любові, добровільності участі; 4) контрактні форми

кооперації, де індивідуальні інтереси учасників об'єднуються на основі формальних угод між ними [4].

До кооперативних умінь, що формуються в ході кооперативної освіти, відносяться вміння до узгодження дій з іншими людьми, реалізації цінностей демократії та рівноправності, самостійного і відповідального прийняття рішень. Необхідність вступати у взаємодію з учнями і їх батьками, адміністрацією школи і суспільними організаціями зумовлюють посилення прояву здатності фахівця до встановлення кооперативних відносин на засадах гуманізації усіх сфер виконання ним виробничих функцій діяльності. Інтеграція професійно-особистісного та професійно-діяльнісного аспектів прояву конкурентоздатності вчителя стає основою побудови стратегій навчання студентів у сучасних умовах на засадах кооперації.

Список використаних літературних джерел

1. Бондар В. І. Дидактика: Підручник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / В. І. Бондар. – К.: Либідь, 2005. – 264 с.
2. Макаренко А. С. О воспитании / Антон Семенович Макаренко. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Политиздат, 1990. – 415 с. – (Библиотека семейного чтения).
3. Пехота О. М. Освітні технології: Навчально-методичний / посібник О. М. Пехота // За аг. ред.. О. М. Пехоти. – К.: А.С.К., 2002. – 255 с.
4. Goldschmid B. M. Modular Instruction in Higher Education / В. М. Goldschmid, M. L. Goldschmid // Higher Education. – 1972. – № 2. – P. 15–32.